

А. БЕЛИЋ

Завод за проучавање
културног развита
-БИБЛИОТЕКА-

ПРАВОПИС

СРПСКОХРВАТСКОГ КЊИЖЕВНОГ ЈЕЗИКА

НОВО ДОПУЊЕНО И ИСПРАВЉЕНО ИЗДАЊЕ

Сигнатура	II 166
Инв. бр.	6840

ПРОСВЕТА
ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ СРБИЈЕ
БЕОГРАД, 1950

Београд
Књижевност
Београд

ПРЕГОВОР

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА

Београд

1938	Српска
1938	Београд

ПРЕДГОВОР

Ово је ново, прерађено издање досадашњег нашег правописа. Како је и досадашњи правопис наш заснован на начелима бесмртнога Вука, природно је да се он и у новом, прерађеном издању не може много мењати. У њему су, пре свега, учињене знатне допуне. Данас се у нашој књижевности много више него икада пише јужним изговором; зато је и тај изговор у овој књизи морао постати потпуно равноправан са источним. Свугде где се реч изговорена јужним говором одликује од источног, ту су дотичне речи и обележене као источне или јужне. Где није тако обележено, значи да речи вреде подједнако за оба изговора.

Треба имати на уму да је ово, на првом месту, правопис, а не упутство о правилности и чистоћи језика. Зато када се нека реч у правилима или у речнику наводи, то значи да је ваља онако написати како је у књизи означено ако је ко жели употребити.

Иначе се пазило да се у одељке који имају договорни карактер, а тај је карактер тим особинама остао и у овом издању, унесе што више јасности и упрошћености. То нарочито вреди за главу о писању великих и малих писмена; попуњен је такође и одељак о састављеном и растављеном писању речи, о скраћеном писању речи и израза. Понешто је мењано тамо где је било потребно и у другим одељцима, нарочито у одељку о транскрипцији страних речи.

Интерпункција је у својим цртама остала иста, и само је у најважнијем делу свом, у одељку о писању запете, знатно упрошћена и снабдевена већом збирком најразличнијих примера.

Ја захваљујем свима стручњацима који су ме у овом послу помогли, а нарочито сарадницима института Српске академије наука.

I

Азбуке

1. — У нашем су народу у употреби две азбуке: ћирилица, у оном облику који јој је дао 1818 г. Вук Караџић, и латиница, коју је тридесетих година прошлога века увео за потребе нашег језика Људевит Гај и која се доцније развила до данашњег свог облика (в. т. 3).

Ћирилица	Латиница	Ћирилица	Латиница
А а	A a	Н н	N n
Б б	B b	Њ њ	Nj nj
В в	V v	О о	O o
Г г	G g	П п	P p
Д д	D d	Р р	R r
Ђ ђ	Đ đ	С с	S s
Е е	E e	Т т	T t
Ж ж	Ž ž	Ћ ћ	Ć ć
З з	Z z	У у	U u
И и	I i	Ф ф	F f
Ј ј	J j	Х х	H h
К к	K k	Ц ц	C c
Л л	L l	Ч ч	Č č
Љ љ	Lj lj	Ѣ ѣ	Dž dž
М м	M m	Ш ш	Š š

2. — Азбучни је ред латинице: a b c č ć d dž đ e f g h i j k l lj m n nj o p r s š t u v z ž.

3. — Ова латиница претставља званичну латинску азбуку, примљену за општу употребу код нас у току времена. Она и у овом облику, да оставимо на страну мању изразитост надредних знакова у њој према засебним шарама у ћирилици, има према ћирилици својих

недостатака. Принцип је ћирилице да сваки засебни глас нашег језика има свој посебни знак. Међутим у латиници имамо за *љ*, *њ* и *џ* по два засебна знака уједно састављена: *lj*, *nj* и *dž* од којих сваки има и самостално значење и самосталну употребу у латиници. Они изговоре како су написани не дају наше гласове *љ*, *њ* и *џ*, већ гласовне групе *л+ј*, *н+ј*, *д+ж*. Зато је потребно знати да се *lj*, *nj* и *dž* када претстављају сливене гласове *љ*, *њ* и *џ* и у латиници читају као умекшано *l*, *n* и сливени звук *dž*. Да би се то обележило и на писму и да би се знало да их тако ваља читати, а не као два гласа (исп. *padživjeti* и *džamija*, који се на исти начин пишу у латиници, иако се прво изговара *надживјети*, а друго *џамија*), Ђура Даничић је 1878 год. предложио три знака *lj*, *lj* и *g* за поменута три гласа који ни до данас још немају шире употребе; само *d*, које је Даничић тада предложио место дотадашњег *gj* или *dj*, у новије је време примљено и за школе и улази све више у употребу. Али ипак има још остатака и од старијег начина писања (тј. онога по коме се *d* пише као *gj* или *dj*).

4. — У нашем је језику *p* сугласничко и самогласничко. Тежња је већ од Вукова времена да се самогласничко *p* обележи нарочитим знаком када се налази иза самогласника или пред њим. Али се до данас у том правцу није дошло ни до каквог општијег начина (самогласност таквога *p* обележавала се полугласником, апострофом, цртицом, једном тачком над *p* и двома тачкама над њим), и све више преовлађује у писању необележавање таквога *p* никаквим нарочитим знаком. Али се може допустити да се за овакво *p*, дакле за самогласничко *p* испред и иза самогласника, употребљава апостроф: *умр'о*, *гр'оце*, *прос'р'о*, *сур'жца*, *пор'ваши се*, *зар'заша*, *с'шр'оница*, *нар'нуши ода'р'о* итд. (ово је потребно учинити онда када треба показати да *p* чини слог).

5. — Од гласова наше азбуке *x* се употребљава у маленом делу нашег народа; већина га народа не познаје и не изговара. Али како је тај глас постао саставни део гласовног система нашег књижевног језика, мора се научити где га ваља стављати. Зато су морали бити дати у речнику примери где га треба употребљавати (в. о њему гл. IX).

Каткада се гласови *ћ* и *ђ* не изговарају правилно у нашем народу; има целих области у којима се ти гласови мешају са *ч* и *џ*. Зато се морала дати у речнику и њихова употреба, бар у основним речима и наставцима (в. гл. VIII).

6. — Ћирилица и латиница нису се слагале и у томе што су се досада у латиници туђе речи (туђи називи и имена) наводиле обично у изворном писању, док је начело ћирилице да се оне наводе онако како се у дотичног народа изговарају. Данашњим је правописом утврђено да се поред изворног обележавања може стављати у латиници и како се те речи изговарају (в. т. 253).

7. — Правопис се нашег језика само у извесном правцу може назвати гласовним (фонетичким), јер је писање речи према изговору ограничено у њему само на засебне речи и засебне облике. То значи да наш правопис води рачуна о променама само у засебним речима (на пр. *сладак*: *слашка*), али не и о променама изван засебних речи, када би промена гласова зависила од непосредне близине *засебних речи у реченици*. Напр. иако се изговара *кош куће*, *ш њим*, пише се *код куће*, *с њим*, јер су то засебне речи, а свака се реч или сваки се облик речи пише, према духу нашега правописа, онако како он сам гласи без обзира на његову везу са другим речима у реченици. Према томе, и кад две речи образују једну, оне се у тој речи подвргавају правилима која вреде за просте, тј. гласови се пишу онако како се изговарају („од“ „када“, „од“ „сада“, „кад“ „кад“ итд. треба писати када чине сложене речи: *ош'када*, *ош'сада*, *каш'кад* итд.; исп. т. 39).

Д-р АЛЕКСАНДАР БЕЛИЋ
ПРАВОПИС
СРПСКОХРВАТСКОГ КЊИЖЕВНОГ ЈЕЗИКА

*

Коректори
ПАВЛЕ ИВИЋ и ЈОВАНКА МАРКОВИЋ

*

Штампање завршено 6-XII-1952 године.